

Dedenie muslim-nemuslim, a naopak

Autor Lenka Kravcová, Bc.

V islame je otázka právnej úpravy dedenia veľmi vážna, a jeho pravidlá sú dôkladne popísané v Koráne.

V rámci tejto témy tu vystupujú do popredia viaceré otázky, ako sú dedenie medzi muslimami navzájom, dedenie muslima po nemuslimovi a naopak a pod.

Dedenie vo vzťahu muslim-nemuslim a naopak sa opiera hlavne o niekoľko princípov, medzi ktoré patrí napr. charakter dedeného majetku, pôvod z ktorého takýto majetok pochádza, účel na ktorý sa má majetok použiť a pod. Sú to určujúce faktory, ktoré vo svojom súhrne buď dedenie povolia celkovo alebo len za určitých podmienok, alebo ho úplne zakážu.

Okrem uvedeného je potrebné vziať do úvahy či osoba poručiteľa a dediča

1. sú z tej istej krajiny,
2. sú z odlišných krajín,
3. je poručiteľ muslim alebo nemuslim
4. je dedič muslim alebo nemuslim.

Všeobecné pravidlo, ktoré Korán určuje, pri posudzovaní otázky dedenia je príbuzenský vzťah poručiteľa a dediča. Potom zohráva dôležitú rolu skutočnosť, či sú poručiteľ a dedič v nepriateľskom vzťahu, nebodaj vo vojne. V takom prípade je vzájomné dedenie muslim-nemuslim zakázané z dôvodu, aby sa peniaze takto zdedené nepoužili na financovanie vojny alebo vzájomného nepriateľstva. Taktiež nie je vhodné pre muslima dediť po nemuslimovi peniaze získané neprípustným spôsobom z pohľadu islamského náboženstva (napríklad z predaja pornografie). Avšak aj v takomto prípade môže existovať výnimka, a to ak sa muslim dostal do situácie, že peniaze (ktoré by on z dedičstva neprijal) by zdedil iný dedič, ktorý by naďalej financoval tvorbu a predaja pornografie a naďalej tak podnikal alebo robil s týmito financiami niečo iné zakázané z pohľadu islamského náboženstva, v tom prípade muslim môže dediť po poručiteľovi aj takýto majetok (z predaja pornografie) - ale iba pod podmienkou, že zdedené peniaze použije výlučne na určitý druh charitatívnej činnosti (nie pre seba). Preto pri niektorých špecifických situáciach, ktoré sa pri dedení vyskytnú, sa musí dedič rozhodnúť podľa daných okolností a možností.

V dnešnej dobe je otázka dedenia medzi ľuďmi rôznych náboženstiev dôležitou otázkou, ktorú sa snaží islamská právna náuka riešiť. O to viac vystúpila do popredia, že sa ľudia v posledné desaťročia podstatne sťahujú a vznikajú aj príbuzenské vzťahy medzi ľuďmi rôznych náboženstiev. Táto otázka nie je dodnes priamo presne upravená a každý smer si to rieši "po svojom". Nižšie si predstavíme hlavné jednotlivé názory na takéto dedenie.

Jednotlivé názory na dedenie vo vzťahu muslim-nemuslim (a naopak)

1. Dedenie muslim-nemuslim a opačne nie je povolené

Tento právny názor preferuje **ultra konzervatívna sunitská vetva muslimov** /orientovaná v prvom rade na doslovné definície vybraných hádísov (výrokov proroka Muhammada), napr. vetva sunnitských salafi alebo wahabi/ .

Názor vychádza z doslovnej interpretácie hádísov z obdobia vojny a po vojne, kedy bolo dôležité pre udržanie spravodlivosti, aby nepriatelia, ktorí stáli proti sebe nededili po sebe majetok, ktorý by mohli použiť na financovanie vojny (preto muslim mohol zdediť len majetok muslima a nemuslim len majetok nemuslima). Daný názor vychádza z týchto hádísov:

Usama b. Zaid zaznamenal, že posol Boží povedal: Muslim nemá nárok dediť po nemuslimovi a nemuslim nemá nárok dediť po muslimovi. (Sahih Muslim 1614, Book 23, Hadith 1, <https://sunnah.com/muslim:1614>)

Ostanete vo svojom dome v Mekke (ktorú ste opustili v čase migrácie)? Potom povedal: Ostal Aqilovi nejaký pozemok alebo dom? A Aqil a Talib sa stali dedičmi Abu Talibovho (majetku) a ani Jafar ani Ali po ňom nič nezdedili, pretože obaja (Jafar a Ali) boli muslimovia, zatiaľ čo Aqil a Talib boli nemuslimovia. (Sahih Muslim 1351a, Book 15, Hadith 498, <https://sunnah.com/muslim:1351a>)

Usama bin Zaid sa opýtal počas dobytia (Mekky): "Ó, Boží posol! Kde sa zajtra utáboríme? Prorok povedal: "Nechal nám Aqil nejaký dom, v ktorom by sme sa mohli ubytovať?" Potom dodal: "Žiadny veriaci nezdedí majetok neveriaceho a žiadny neveriaci nezdedí majetok veriaceho." Az-Zuhri sa opýtal: "Kto zdedil (majetok) Abu Taliba?" Az-Zuhri odpovedal: "Zdedili ho Aqil a Talib." (Sahih al-Bukhari 4282, 4283, Book 64, Hadith 316, <https://sunnah.com/bukhari:4282>)

"Ó posol Boží, ostaneš vo svojom dome v Mekke?" Povedal: "Nenechal nám Aqeel nejaké domy?" 'Aqeel zdedil Abu Talibovov (majetok) spolu s Talibom. Ani Ja'far ani 'Ali nič nezdedili, pretože boli muslimovia a 'Aqeel a Talib boli nemuslimovia. Preto Omar povedal, že veriaci nededí od neveriaceho. A Usamah povedal: Posol Boží povedal: "Muslim nededí od neveriaceho, ani neveriaci od muslima." (Sunan Ibn Majah 2730, Book 23, Hadith 12, <https://sunnah.com/ibnmajah:2730>)

2. Dedenie muslim-nemuslim a naopak je možné za podmienky, že boli spojencami

Tento právny názor hovorí o tom, že dané výroky o dedení/nededení spomínané vyššie sa vzťahovali iba na znepriatelené strany. Ak muslimovia a nemuslimovia žili spoločne na jednom mieste a boli spojencami, mohli po sebe vzájomne dediť. Tento názor podporuje väčšina klasických **dnešných muslimov žijúcich v neislamských krajinách** (kde i muslimovia dedia po nemuslimoch podľa zákonov platných v danej krajine). Tento názor sa opiera čiastočne tiež o verš Koránu 8:72 a o hádís:

Opýtal som sa: "Ó, posol Boží! Kde zostaneš v Mekke? Zostaneš vo svojom dome v Mekke?" Odpovedal: "Zanechal Aqil nejaký majetok alebo dom?" „Aqil spolu s Talibom zdedili

majetok Abu Taliba. Jafar a `Ali nič nezdedili, keďže boli moslimovia a ďalší dvaja boli neveriaci. "Umar bin Al-Khattab hovorieval: "Veriaci nemôže zdediť (nič od neveriaceho)."

Ibn Shihab (sub-rozprávač) povedal: „Oni (`Umar a ďalší) odvodili vyššie uvedený verdikt z Božieho vyhlásenia: „Veru! tí, ktorí uverili a emigrovali a bojovali so svojím životom a majetkom pre Božiu vec, a tí, ktorí pomáhali (emigrantom) a dali im svoje miesta na bývanie, to sú (všetci) vzájomní spojenci.“ (8:72) (Sahih al-Bukhari 1588, Book 25, Hadith 74, <https://sunnah.com/bukhari:1588>)

Tí, ktorí uverili a emigrovali a usilovali sa svojimi majetkami a dušami svojimi o cestu, ktorú Boh určil a tí, ktorí im útočisko poskytlí a pomohli im a podporili ich, tí sú jeden druhému dôverníkmi. (8:72)

Podľa tejto definície je možné dediť po spojencovi (vojenskom, ekonomickom, žijúcom na jednom mieste s tým že ľudia nie sú v nepriateľstve proti sebe).

Tento názor sa aplikuje i pri dedení v zmiešanej (muslim-nemuslimka) rodine, ak manžel počas manželstva zomrie (aby tak jeho žena nemuslimka mohla po ňom dediť).

3. Dedenie muslim-nemuslim a naopak je možné, ak je spísaný závet a osoby sú v príbuzenskom vzťahu

Ultrakonzervatívna vetva spomínaná v bode č. 1 tvrdí, že dedenie muslim-nemuslim a naopak nie je možné podľa islamského práva. Ak však muslim (rodič) /napr. konvertit/ spíše závet a nechá časť svojho majetku svojmu dieťaťu (nemuslimovi - synovi alebo dcére), potomok je oprávnený si ho vziať, pretože ide o závet na rozdiel od dedenia podľa náboženského systému. To je dobrovoľné obdarovanie potomka a dobrovoľné dedenie mimo zdroje (mimo Korán a sunnu), a je povolené, pretože neexistuje zákon v náboženstve, ktorý by toto priamo zakazoval, ak je to v rovine dobrovoľnosti a daru.

Tento názor je podložený aj Koránom na základe verša:

Je vám predpísané, ak by sa k niekomu z vás dostavila smrť a zanechal by po sebe niečo dobré, nech odkáže z neho rodičom a príbuzným, a to chvályhodným spôsobom. Je to povinnosť určená bohobojným. (2:180)

Poznámka: príkaz v 2:180 na spísanie závetu pre „*aqrabeen*“ (blízkych) umožňuje zanechať majetok i adoptovanému dieťaťu (treba pritom podotknúť, že islamské právo pripúšťa adopciu len s ponechaním pôvodného priezviska adoptovaného dieťaťa, aby boli jasné pôvodné príbuzenské vzťahy). Slovo „*aqrabeen*“ (blízki), ktoré sa používa v 2:180, znamená blízkych, môžu to byť pokrvní príbuzní, veľmi blízki celoživotní priatelia, adoptované deti a tak ďalej.

Pri dedení zo závetu nie je rozhodujúce, akého náboženského vyznania sú obaja zúčastnení, ale to, či sú v určitom príbuzenskom alebo dlhoročnom priateľskom vzťahu (pod priateľským vzťahom je myslené obchodné priateľstvo, susedské priateľstvo, nie sexuálne spolužitie bez manželstva)

4. Dediť muslim-nemuslim a naopak je možné, pretože to nie je priamo zakázané v Koráne

Tento názor preferuje tzv. islamská koránska vetva, riadiaca sa výlučne právnymi normami obsiahnutými v Koráne (neberúc do úvahy tradičné zdroje sunny ako zákonodárny zdroj). Názor vychádza z princípu, že ak Boh niečo priamo nezakázal v Božom slove, tak to nemôžeme ani my zakazovať, pretože Korán je určený ako kniha vedenia pre celé ľudstvo od dôb proroka Muhammada, až dokiaľ sa Boh nerozhodne inak (teda dnes platné stále).

Niektoré konkrétne príklady zo života (i na Slovensku)

1. muslim na Slovensku zdedí, ako jediný dedič zo zákona, v rámci dedičstva po nemuslimovi okrem obytnej nehnuteľnosti aj alkohol (500l) a bravčové (30kg vo výrobkoch z mrazáku). Čo s týmto dedičstvom má urobiť?

Postupnosť, ktorú v tomto prípade môžeme muslimovi navrhnúť je nasledujúca:

- a) ak mu táto otázka ešte nie je známa, overiť si pôvod dedného majetku (z čoho ho poručiteľ nadobudol), aby vylúčil, že by bol majetok nadobudnutý zo zdrojov, ktoré islamské náboženstvo jednoznačne nepripúšťa (napr. majetok nadobudnutý z vojnových zločinov),
- b) roztriediť si dedený majetok na ten, ktorý je v súlade s islamským náboženstvom a ten, ktorý nie je. V tomto prípade sa javí, že nehnuteľnosť je v súlade, ale alkohol a bravčové mäso rozhodne nie sú. Zásadný problém s ktorým sa môže dedič stretnúť je, že právo v danej krajine (napr. Slovensko) pripúšťa buď odkázaný majetok - majetok/podiel odkázaný poručiteľom dedičovi, prijať v celku alebo odmietnuť v celku.

Po roztriedení si majetku sa musí muslim rozhodnúť, či dedičstvo prijať alebo nie a ak áno, ktoré časti dedičstva si ponechá a ktoré nie. v našom prípade si teda možno ponechá obytnú nehnuteľnosť a použije na vhodné povolené účely. Alkohol je zakázaný, takže v jeho alkohole prichádza do úvahy jedine jeho zneškodnenie. Muslim nemôže alkohol prediť, lebo by tým získal peniaze zo zakázaného zdroja - tu zohráva významnú rolu to, že alkohol sa považuje za látku, ktorá škodí ľuďom a spoločnosti (hovoríme o alkohole na pitie a nie na lekárske účely). Bravčové mäso síce nemá také účinky, ako alkohol, ale vychádza sa z toho, že to čo škodí jednému, môže škodiť aj inému, preto by muslim nemal dávať iným to, o čo je presvedčený, že to môže škodiť. Takže sa musí rozhodnúť, ako s ním naložiť. .

2. muslim (konvertita) zdedí po nemuslimovi (napr. rodičovi), v rámci dedenia zo zákona, polovicu majetku poručiteľa. Druhú polovicu zdedí jeho nemuslimský súrodenec. V dedičstve je zahrnutá polovica nehnuteľného majetku, 500 l alkoholu a 500 kg bravčového (výrobky v mrazničke, ktoré nemuslim predával). Čo môže muslim urobiť?

Aj v tomto prípade si treba zodpovedať tri body, ktoré sme uviedli pri prvom prípade.

Následne dedič muslim môže dedičstvo odmietnuť (ak toto dedičstvo pochádza zo zakázaných finančných zdrojov - ak rodič podnikal len s alkoholom a bravčovým). Ak si však myslí, že je lepšie dedičstvo prijať, aby tak obmedzil toto podnikanie u súrodenca, tak je na ňom zväziť, či ho prijme a svoju časť zúžitkovať nasledovne: alkohol znehodnotiť, ohľadom bravčového sa rozhodnúť, ako s ním naložiť a časť nehnuteľnosti použiť na povolené a prospešné činnosti (napr. pomoc blízkym), alebo ju prediť a peniaze z nej použiť na charitatívne, dobročinné účely.

3. Muslim zdedil 3000 Eur zo sporiaceho účtu (z toho 100 Eur sú úroky získané sporením) a 1000 Eur z účtu výnosov (z investovania do pôžičkového systému). Akým spôsobom sa môže k tomu postaviť?

Peniaze zo sporiaceho účtu, mimo získaných úrokov, si môže ponechať a použiť ich na niektoré dobré účely. Úroky (100 Eur), ktoré tam pribudli za roky môže darovať na niektoré dobročinné účely. To isté /dať peniaze na charitu/ môže urobiť v prípade 1000 Eur, ktoré pochádzajú z investovania do pôžičkových systémov. Princíp je ten, ako sa aj viacerí učitelia vyslovili, aby sa peniaze v prípade ich neprijatia nepoužívali na účely, ktoré islamské náboženstvo nepovoľuje. Je to samozrejme ponechané na samotného dediča - muslima, či také peniaze vôbec prijme a ak by ich prijal, ako s nimi naloží, aby spoločnosti skôr priniesli prospech miesto utrpenia.